

ישראל עזרת

משיבת ארמים לגרש מאות ישראלים וזרע שמשון

"... ויאמר משה אברה נא ויבא את הפראה
הנה הוא מדוע לא יבשר הפנת. ויאמר ה' כי כן קראת ויקרא אליו אלקים
מחור הפנת ויאמר משה ויאמר ונני. ויאמר אל הערב הלם של נעליו
מכל רגליו כי תחלום אשר אנה עמיר קליו ארסת קלש הוא" (שמות ג, ב-ה)
"מחור הפנת - ולא אילן אחר משום טעמו אנכי כבדתי" (וי"א ע"ט)
ביאורים תמוז - האלמים תשפ"ד

פרשת בשלח • גליון 218 • התשפ"ד

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יורק

זכות הפריעה לגרש את האמות ואת ישמעאל מארץ ישראל

בהפטרת פרשתנו נקרא את שירת דבורה הנביאה עליה השלום מתוך ספר שופטים. כתב הרמ"ע מפאנו ב"גלגולת נשמות" (לקוטים אות ג) "דבורה הנביאה, נתגלגלה בה צפרה אשת משה רבינו עליו השלום, פי בזמן שאמרו ישראל שירה על הים, לא היתה צפרה עמם, והיא היתה מצטערת על זה, ובזכות המילה שמלתה את בנה, כמו שאמר הפתוב (שמות ד, כה) ותקח צפרה צר ותכרת [את] ערלת בנה, זכתה לבא בדבורה ולשיר שירה זו על ידי רוח הקדש, וזה שאמרה בשירה: בפרע פרעות בישראל (שופטים ה, ב), שרמזה בשירה שלה באיזה זכות שזכתה לומר שירה, בפרע פרעות - לשון פריעת מילה, על שהכרית ערלת בנה ודוק". ועוד עין לגאון חיד"א ("מדבר קדמות" מערכת צד"י אות כו) מקורות נוספים בזה, ונוסף שם "ופרשה דבורה מבעלה בעבור הנבואה, לתקן מה שהתרעמה על משה שפרש ממנה. ובאותו הדור בטלו פריעה, לזאת באת דבורה לתקן שימולו בפריעה, כמו שנאמר (שופטים ה, ב) בפרע פרעות (עין זהו הקדוש בראשית לב ע"א; לך לך צג ע"ב; שמות ג ע"ב) וראוי זה לצפורה כמו שכתב הארי זכרוננו לברכה שגרמז בשמה "צור" על שם (שמות ד, כה) ותקח צפרה צר, ואותיות פ"ה גימטריא מילה, ולכן נתקנו על ידי דבורה". עין שם עוד.

עיינים" (מגלה יד ע"א) וב"חומת אנה". וכן עין לרבינו יוסף חיים ב"בן יהודע" (מגלה שם) פי גם מסבת צניעותה זכתה למעלותיה בנבואה, וזאת על אף שכל בני דורה היו אנשים פשרים שאין להם אלא לב אחד לאבינו שבשמים (עין תנא דבי אליהו רבה פרק ט).

הנה פי פן הקדוש ברוך הוא, שלא מקפח שכר אף בריה, שלם לצפרה הצדקת עליה השלום על מעשיה הטובים, והיא שהלכה אחרי משה רבינו בציוני העתים, אך לא זכתה להיות עמו בקריעת ים סוף, החזיר לה השם יתברך שתבוא בגלגול שוב לעולם הזה, להושיע את ישראל והשירה עליה רוח נבואה לשורר את שירתה - שירה נצחית לשעה ולדורות. ושירתה נסובה על מעמד הר סיני (עין לרמב"ם ב"אגרת תימן"), ועל אף שנמנע ממנה להיות במעמד הר סיני [לדעה שיתרו בא לאחר מתן תורה] הנה זכתה לנבואה ברמה הגבוהה ביותר שזכו לה ישראל במתן תורה, ולא פסקה ממנה כפי שפסק מישראל לאחר חטא העגל, אלא היתה נביאה קבועה. ועדין היא משוררת בגן עדן עם הנשים הצדקניות שיושבות בהיכל שלה, באותה שירה שהיא אמרה בעולם הזה. וכמוכא בזהר הקדוש שהיא מהנשים הבודדות שזכו להיכל מיוחד בגן עדן (כפי שהבאנו בפרשת שמות). וגם, פינן שהתרעמה על כך שפרש ממנה משה רבינו על פי הדבור, נצרכה לפרש מבעלה בגלגול זה. - הכל לפי חשבון.

בימי דבורה נשלמה גאולת ישראל

בברית בין הבתרים אמר השם יתברך לאברהם אבינו עליו השלום (בראשית טו, יג) "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה". אמנם מטעמים שונים, בהם השפעת הטמאה המצרית על ישראל, היה צריך להוציאם משם במהרה, לבל חלילה יעברו את שער החמשים של הטמאה, שמשם כבר אין יציאה. וכדי לקדם את הדבור חשב השם יתברך את ארבע מאות השנים מלידת יצחק אבינו עליו השלום. אמנם כיון שהיציאה היתה באפן זה, של "בדיעבד", יצאו עם ישראל גם הערב רב שהכניס בהם הרבה בלבול וטמאה, וכמו שכתב ב"פתחי שערים" דעליהם נאמר (יבמות מז ע"ב; קדושין ע ע"ב) קשים גרים לישראל כספחת. והשהות עמם היה מעין המשך הגלות, רק מחוץ לגבולות מצרים, וכפי שהרחיב "אוסרי לגפון

רבותינו זכרונם לברכה הרחיבו בגלותה של דבורה "שהיתה חשוכה כאמהות" (עין בעל הטורים בראשית טו, א), שזכתה למדרגות נבואה גבוהות מאחרים, והיתה מדרגתה בנבואה עד שנראו סביבה לפידים, כמשה רבינו עליו השלום (על פי הרלב"ג בכאור "אשת לפידות"). ונאמר בה לשון "אשה נביאה", ופרש מהר"י אברבנאל "הורה שלמות שכלה וטוב הכנתה, עד שהיה גלנה אליה הרוח הנבואי" וכו' עין שם עוד. דבורה הנהיגה את ישראל והדריכה אותם לשוב בתשובה שרק כך יהיו נושעים (על פי רבי יצחק אברבנאל). והגם שאשה אינה שופטת, שפטה דבורה את ישראל כ"הוראת שעה" - על פי הדבור [עין "בית יוסף" (השן משפט סימן ז סעיף ה, אות ד) "... שאין אשה מעידה אינה דנה ודבורה לא היתה דנה אלא מלמדת להם שידונו. אי נמי על פי הדבור שאני" עין שם בהרחבה].

דבורה נהגה בחסידות מפלגת בעניני צניעות ובהדורים וחקירות מיוחדות בדיני יחוד [עין לגאון חיד"א ב"ראש דוד" פרשת בשלח וכן ב"פתח

מחספר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זע"א

מדרש ילקוט "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" אם במשה האמינו קל והכר בה' ומה תלמוד לומר "במשה" ללמדך שכל המאמין ברועי ישראל כאלו האמין במי שאמר והיה העולם עכ"ל. מקשים העולם דהיה לו לומר מה תלמוד לומר בה' ולא מה תלמוד לומר במשה שהרי האמינו בה' אתיא מקל והכר דמשה ובמשה איצטריך לגופיה, ותרצו לפי דרכם. ולדין נראה שהמדרש הרגיש קשיא אחרת דלא שיהי בכלל לומר שהאמינו במשה שהרי משה עשה כל האותות והמופתים מפי הקב"ה וכל מה שהיה עושה היה מזכיר שם הקב"ה ולא מקרי כלל שהם האמינו במשה אלא בהקב"ה וכן פתיב קרא "ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' וכו' ויקדו וישתחוו" וכו' על הים אמר משה "התחצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום" ואף אם בא לומר שהאמינו בהקב"ה שיעשה האותות ואף האמינו במשה שהיה ראוי להעשות הנסים על ידו עדין קשה מה תלמוד לומר במשה דבשלמא מה שהאמינו בהקב"ה שיהי שפיר הכא שהרי בזכות האמנה נגאלו ממצרים כמ"ש רז"ל אבל מה שהאמינו למשה לא שיהי כלל הכא לגאולתם של ישראל, ותרצו שבא ללמדנו לדורות שכל מי שמואמין ברועי ישראל אף מה שאומרים בשמם ולא בשם הקב"ה מקרי כאלו האמינו בהקדוש ב"ה ומכלל הן אתה שומע לאו שמי שאינו מאמין ברועי ישראל כאלו אינו מאמין בהקב"ה שאף כאן שלישראל נעשה להם הנס בזכות האמנה אם לא היה בלבם להאמין למשה אף בדרבים שלא היה אומר מפי הקב"ה לא היה נעשה להם הנס ומשום הכי הוצרך לומר ויאמינו בה' ובמשה עבדו.

(חלק פרשת כ בא אות ב) על דרך דברי הרמח"ל בפרושו על התורה, עין שם. והנה בספר "אוסרי לגפון" (שם פרשת בשלח אות ט) חשב ומצא שבימי הנהגת דבורה, שהיה מאה ותשעים שנה אחר יציאת מצרים [שהיתה בשנת ב'תמ"ח], נשלמו ארבע מאות שנה מלידת ישראל לגלות מצרים [שהנהגתה החלה בשנת ב-אלפים תר"ו, ובשנת ב'תרל"ח היתה מלחמת סיסרא כמתבאר מספר "סדר הדורות, ויצאו לחרות, ואז שרה דבורה את שירתה ברוח הקדש] ובזה נשלמה הגאולה באפן של לכתחלה. ומעיר שם, "ויש לומר דלכן נשתכחה מצות הפריעה, ועתה שנשלמו ארבע מאות השנים שהצרכו להיות במצרים, נתפטרנו מגזרת הערב רב וחדשו

הפריעה, ושרו שירה חדשה. וברק בעלה שר עמה, הינו אף שהיה אדם פשוט, זכה גם הוא לרוח הקדש ואמר השירה, כמו בשירת הים דאפילו הפשוטים ביותר אמרו השירה. [ברק אבינעם גימטריא דעת עם הכולל. דזכה לדעת ולתקון הערב רב שנשלם אז וכמו שנכתב, ועין "סדר הדורות" דשמו היה מיכאל וכנויו לפידות ברק, וידוע דמיכאל הוא המלוי של משה, ושפיר משלימים ברק ודבורה את משה וצפורה.] וכמו שמשנה שפט את ישראל ארבעים שנה, כך דבורה שפטת ארבעים שנה. משה נקרא אביהם של ישראל - האנכי הריתי את כל העם הזה וגו' (במדבר יא, יב), ודבורה - שקמתי אם בישראל (שופטים ה, ז), ותקנה הערלה שנכנסה בישראל על ידי הערב רב שקבל משה. וכמו שמשנה פרש מן האשה כשקבל נבואתו, כך היא פרשה מבעלה כשהתחילה להתנבא (עין "סדר הדורות") לכן היתה בהר אפרים, וברק בקדש נפתלי - בצפון, רחוק ממנה טובא. וישבה תחת התמר - דהיה בה גם ניצוץ מתמר בת שם, אשת יהודה, אמה של מלכות. ופתחה שירתה אחר ההקדמות (שופטים ה, א) "אנכי לה" - כמו עשרת הדבורות שמתחילות (שמות כ, דברים ה, ה) "אנכי ה'", לכן מתחילה לשבח על מתן תורה (שופטים ה, ד-ה) - "בצאתך משעיר וגו' זה סיני" וגו', וכמו שנכתב דאם לא היו יוצאים ממצרים לפני הזמן, היה עתה בזמן שירת דבורה מתן תורה. שוב שמעתי דברעיא מהימנא סוף פרשת משפטים כתב, דביציאת מצרים מלו בלי פריעה, ורק כשהגיעו למרה פרעו וזה שכתוב (שמות טו, כה) "שם שם לו חק ומשפט", עין שם הענין. ולפי זה בשירת הים היו בלי פריעה, דעדין לא קבלו מצות פריעה, וזהו שדבורה שהחזירה מחדש הפריעה, זכתה להשלים שירת הים וכמו שנכתב.

לְבַטֵּל אַחִיּוֹת יִשְׁמַעְאֵל בְּאַרְץ

הנה כי פן משמע ב"אוסרי לגפן" שדבורה היא התחלת הגאולה השלמה של ארבע מאות שנה. כמו פן, היא אשר החזירה מחדש את הפריעה. ועוד משמע שבפריעה תלויה ירושת הארץ. ואולי על דרך זה אפשר לפרש בלשון המשורר בתהלים (פרק פג) - "שיר מזמור לאסף. אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל" (פסוקים א-ב) וגו', הנאמר על המלחמה בימי יהושפט, כמוכא במפרשים. ומטרת אויבי השם במלחמה - "אמרו, לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד. כי נוצצו לב יחדיו עליך ברית יכרתו" (פסוקים

ה-ו). ולבצע זממם, חברו יחדיו העמים שכני ארץ ישראל - "אֱהִי אֲדוֹם וְיִשְׁמַעְאֵלִים מִוֹאֵב וְהַגְרִים [בני הגר] גְּבַל וְעַמּוֹן וְעַמְלַק פְּלֶשֶׁת עַם יִשְׁבֵי צוּר" (פסוקים ז-ח), יחד עם אשור שנתלה לבני לוט - עמון ומואב, שהם היו עקר הלוחמים (עין מלבי"ם פסוק ט). ומבקש המשורר "עשה להם כמדון כסיסרא כביין בנחל קישון" (פסוק י), אשר אותם אמות, נשמדו בעין דאר היו דמן לאדמה" [ועין ברד"ק, שיש מפרשים שעין דאר הוא בנחלת מנשה ונרמז בשירת דבורה].

ונראה לומר בדרך אפשר, שעמון ומואב, רצו להשתמש בזכות בני אברהם אבינו עליו השלום במלחמה זו, ולכן צרפו עמם את בני עשו ובני ישמעאל ואת בני הגר, שקוו להשתמש בזכות המילה שלהם, כנגד זכות המילה של ישראל (והדלקמן). ובא הרמז "עליך ברית יכרתו" - "ברית" - ברית מילה.

אמנם באמת, אין להם כל זכות במילה שעושים, שהרי עשו לא נמול לשמונה כי היה אדם (עין פרוש בעלי התוספות בראשית כה, כה) ויתכן שלא מל את עצמו כלל (עין "חתם סופר" שם) וגם לדעה שנמול לבסוף, מוכא להדיא באגדת בראשית, שמאס במצנה ומשך ערלתו (עין "אמרי שמאי" שם שהביא קבוץ הדעות בזה), ומכל מקום בניו אחריו אינם בכלל המצנה (עין רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ז). וישמעאלים שמלים, גם הם אינם שייכים במילה (עין רמב"ם שם), וגם מילתם לא פריעה (והדלקמן). ולענין בני הגר, עין "שאגת אריה" (סימן מט) לענין מילת ההגרים, שגם לדעת הרמב"ם (שם הלכה ח) שבני קטורה מחיבים במילה, מכל מקום אינם בפריעה.

ואולי על דרך זה מעורר המשורר זכות המילה של ישראל, שהם מצוים ועושים כרבעי - מלים וגם פורעים, מה שאין פן אותם אמות, שאינם מצוים, וגם הנמולים אינם פורעים, ומאחר שכל זכות ירושת הארץ היא בפריעה, אין לאמות הללו כל חלק בארץ. ובא הרמז, "עשה להם כמדון כסיסרא כביין בנחל קישון", שפשם שאז נצחו ישראל את אויביהם בזכות הפריעה, פן יזכור השם יתברך לנו שאנחנו מלים וגם פורעים, ובכח זה יאבדו אויבנו ויגרשו מהארץ הקדושה. ואפשר שפונת אויבנו נרמז גם בלשון הכתוב (פסוק יג) "אשר אמרו נירשה לנו את נאות אלקים", כי נראה בדרך אפשר שלשון "נאות אלקים" מרמז על המילה, [ונראה על דרך ש"נאות" לשון (שמות טו, ב) "ואנהו". ועין שבת קלג

ע"ב) דמשום "ואנהו" חזר אחר צעים שאינם מעפכין, וב"בית הלוי" (חלק ב' סימן מו אות ו). ועוד עין זהר הקדוש פרשת ויחי (רכז ע"א) וב"כתם פז" שם. עוד עין לרבי אברהם אזולאי בספרו "בעלי ברית אברהם" (פרשת נשא) "...כי אי אפשר לציין ולרשם ולומר "זה אלי ואנהו" אלא על ידי המילה, וזהו שכתוב המצנינים לו רוצה לומר להקדוש ברוך הוא בעבור המילה "וכו' עין שם הענין. ועוד העירוני מכתבי הגרמ"מ משקלוב בבאורו על "משנת חסידים" (דף קס) "...נאות אלקים עם הנקודות גימטריא תרי"ג, שהוא הברית על יעקב למעלה" וכו' עין שם. ויתכן שמשמע מזה קשר בין נאות אלקים למצות המילה. ועוד עין מהר"ם אברבנאל על פסוק (בראשית לד, טו) "אך בואת נאות לכם אם תהיו כמנו להמל לכם כל זכר". ואולי על דרך זה אפשר לרמז בפסוק (תהלים עז, כ) "הבט לברית פי מלאו מחשפי ארץ נאות חמס". שזכות הברית ששם בבשרנו שהוא "נאות אלקים", יבטל את נאות חמס של מחשפי ארץ. ויפיים דברים אלו לעורך סגנונה על דורנו, להסיר אחיות ישמעאל מארץ הקדש, על דרך דברי הזוהר הקדוש שהביא השל"ה הקדוש זכה בפרשת לך לך (בהגהה) "...ובזכות המילה זכה ישמעאל עתה לארץ ישראל. ומאחר שאין לו פריעה, על פן אף על פי שהארץ לו היא, עתה היא בחרפנה ואינה בנויה, כך נתבאר בזהר (ראה חלק ב' דף פז ע"א). והנה ישמעאל נקרא 'פרא אדם' (בראשית טז, יב), וכתב הזוהר (ראה שם דף פז ע"א) 'פרא אדם' ולא 'אדם' ממש, מאחר שלא נתקן בפריעה, אלא הוא 'פרא', פרוש 'ענף', כמו (ישעיה יג) 'מסעף פארה במערצה', כי אינו רק ענף מאדם, אכל ישראל הם אדם ממש". [ועוד לענין אחיות ישמעאל בארץ הקדש, עין גם בזהר הקדוש סוף פרשת וארא (לא ע"ב)]

ויהי רצון שיקים תפלתו מהרה בימינו ויאבדו אויבנו ושונאנו, ויכלו מהעולם "כאש תבער יער וכלהבה תלהט הרים - פן תרדפם בסערך ובסופתך תבהלם. מלא פניהם קלון ויבקשו שמך ה'. יבשו ויבהלו עדי עד ויחפרו ויאבדו. וידעו כי אמה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ" (תהלים פג טו-טז). פן יהי רצון. אמן.

ויהיו הדברים והתועלת מהם לעלוי נשמת מרת אמי שושנה בת טובה עליה השלום הכ"מ, רוח השם תניחנה בגן עדן עם שאר מנוחי ישראל. אמן פן יהי רצון.

משיחות הפגידים שליט"א
הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)
שבת שלום ומבורך

קבלת התפלות
ביום כ"ג שבט (יום ששי בשבוע הבא) יומא דהילולא דהנה"ק רבי יעקב חיים ישראל פן שרה אלפיה זי"ע"א (אביו של בעל "קנטרם היחיאל) מביאים בשמו, שהבטיח שהאומר "פתח אליהו הנביא" וכו' וידליק נר לעלוי נשמתו ויבקש בקשה אחת, ותפיל עבדו בשמים;

ארבע תקופות
הבורא ית"ש חלק את השנה לפרקי זמן של ארבע תקופות: תקופת ניסן, תקופת תמוז, תקופת תשרי ותקופת טבת. בתקופות אלו מתחוללים שנויים במזג האויר, לתועלת הברואים, לקיום הצמיחה (בדלקמן) ועוד. ידיעת התקופות וחשוב הזמנים תסייע לאדם, למחיתו ולתכנון צעדיו; מתי לזרוע ומתי לקצר, לצאת לדרך או להשאר בביתו. ויתרונות נוספים.